

Inbreng voor rondetafelgesprek Brandveiligheid en ouderen op

9 maart 2016

Problematiek

De brandveiligheid bij ouderen thuis is een belangrijk thema. Mensen zullen langer zelfstandig in hun wijk of buurt blijven wonen en er zullen minder verzorgingshuizen zijn. In deze voormalige verzorgingshuizen maken ouderen nu van de wooneenheden gebruik als gewone, zelfstandige woningen. In een verzorgingshuis waren bepaalde preventieve voorzieningen verplicht, nu niet meer. De primaire verantwoordelijkheid is daardoor bij de individuele bewoner terecht gekomen, en de brandveiligheidsmaatregelen zijn er niet meer.

Op zich een prima gedachte om de verantwoordelijkheid voor hun veiligheid bij de bewoners te laten. Dit past in de ontwikkelingen binnen onze samenleving. Maar veel van deze mensen zijn in lichamelijk slechte conditie, zijn bijvoorbeeld slecht ziend of zelfs veelal niet meer in staat hun eigen sokken aan te trekken. En tóch verlangt de overheid dat deze mensen zichzelf in geval van brand in veiligheid brengen. Veel recente branden laten helaas zien dat dit voor hen een onmogelijke opgave is.

Ouderen lopen ook een groter risico om slachtoffer te worden van brand, bijna drie keer vaker dan de gemiddelde inwoner in Nederland. Dit komt vooral door het toenemende risico op fysieke beperkingen en/of mentale achteruitgang vanwege het ouder worden. Ondanks dat er veel vitale ouderen zijn, is ook vaak sprake van een opeenstapeling van beperkingen naar mate mensen ouder worden. Bovendien blijkt uit onderzoek dat de thematiek urgenter wordt: over 15 jaar is een kwart van de Nederlandse bevolking ouder dan 65 jaar. Bij ongewijzigd beleid verwacht de brandweer een serieuze toename van het aantal slachtoffers en gewonden bij brand onder ouderen. We zullen 60% meer slachtoffers te betreuen hebben. We hebben het dan over tientallen doden en honderden gewonden.

Wat betekent dit voor de brandweer?

Als brandweer ervaren wij hiervan de gevolgen in de praktijk, zoals in Nijmegen begin 2015. Als we bij zo'n brand aankomen, is de hulpvraag ter plekke immens. Je staat meteen al voor een onmogelijke opgave: in een enorme hoeveelheid rook, zonder een hand voor ogen te kunnen zien, helpen we zoveel mogelijk mensen naar buiten. Vaak mensen die lichamelijk broos zijn en slecht ter been. Mensen die zelf niet snel naar buiten kunnen komen omdat ze niet goed kunnen lopen of in de war zijn, mensen die niet via een hoogwerker van de brandweer gered kunnen worden. Ze staan voor het raam of op een balkon, er is angst. Sommigen proberen te vluchten maar redden het niet. Hun levenloze lichamen zijn wij onderweg tegengekomen.

Bij zo'n inzet wordt de brandweer fysiek haast overvraagd. Ook heeft zo'n brand een enorme impact op de bewoners, de burens, de gemeenschap en ons korps. En naast Nijmegen kennen we ook Veenendaal, Amstelveen, Rhenen, Haarlem en Breda.

Wat moet er nog gebeuren

Langer afwachten en niets doen betekent het steeds groter of zelfs onbeheersbaar worden van het probleem. Brandweer Nederland ziet het (blijvend) inzetten op bewustwording over brandveiligheid bij de ouderen én hun sociale omgeving als een must. In het hele land zet de brandweer nadrukkelijk in op het voorkómen van brand. We doen dit niet alleen, we werken zoveel mogelijk samen met partners. Woningbouwcorporaties, zorgaanbieders, ouderenbonden zijn bijvoorbeeld partijen met wie we de samenwerking zoeken. Zij kennen de doelgroep, weten ze te bereiken en komen bij ouderen achter de voordeur. We geven samen voorlichting en trainen de zorgverleners.

Maar veel partijen zijn zich nog niet bewust van de rol die zij hierin kunnen vervullen. Zorgpartijen geven vaak aan dat zij hiervoor geen capaciteit hebben. Woningcorporaties en zorgpartijen wijzen vaak naar hun formele verantwoordelijkheden, waar zorg voor brandveiligheid wat hun betreft geen onderdeel van uit maakt. En ondanks dat de gemeenten vanaf vorig jaar verantwoordelijk zijn voor de zorg aan ouderen, zijn gemeenten vaak niet betrokken bij deze problematiek. Het is dit keer niet alleen de burgemeester die als portefeuillehouder veiligheid hiermee te maken heeft – het is óók de wethouder van het sociale domein. En het is de gemeenteraad die hierin haar kaderstellende en controlerende rol kan vervullen. Hier zien wij dat nog nauwelijks verantwoordelijkheid wordt genomen.

Maar enkel voorlichting volstaat niet. Ook technische innovaties dragen bij aan het voorkomen en zo snel mogelijk ontdekken van brand. En ons advies blijft om in elke woning in ieder geval werkende rookmelders te hebben.

Ook is het noodzakelijk dat er naar de bouwregelgeving wordt gekeken. De voormalige verzorgingshuizen die tot wooncomplexen zijn omgebouwd, kennen een lager wettelijk vereist brandveiligheidsniveau. Het belangrijkste uitgangspunt van de bouwregelgeving is dat mensen veilig moeten kunnen vluchten bij brand. Dit pakt bij wooncomplexen voor senioren anders uit, zo blijkt uit onze praktijkervaring.

Samenvattend: als er geen aanvullende brandveiligheidsmaatregelen ter bescherming van deze kwetsbare doelgroep worden genomen, zullen ouderen vaker het slachtoffer worden van woningbrand. Wij pleiten voor verplichte rookmelders ook voor bestaande bouw, voor regelgeving voor de nieuwe, omgebouwde seniorencomplexen, voor het inzetten van innovatieve oplossingen in woningen (zoals slimme alarmering naar anderen in de wijk, redmatrassen en mobiele sprinklerunits) en voor het versterken van voorlichting aan de sociale omgeving van ouderen, bijvoorbeeld door campagnes. Brandweer Nederland ondersteunt hiermee de aanbevelingen van de Brandweeracademie.

Hilda Raasing, portefeuillehouder Brandveilig leven, Brandweer Nederland

Brandweer Nederland is het samenwerkingsverband van alle brandweerkorpsen in Nederland, onder leiding van de Raad van Brandweercommandanten. Wij staan voor 31.000 brandweermensen die zich met hart en ziel inzetten voor hun medemens en werken aan een brandveilige samenleving. Onze inzet: minder branden, minder slachtoffers, minder schade.